

УДК 316.4

О. М. Балакірева, канд. соціол. наук

Інститут економіки та прогнозування НАН України

Д. А. Дмитрук, канд. соціол. наук

Центр "Соціальний моніторинг"

ОСНОВНІ ПРІОРИТЕТИ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ ОЧИМА НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ¹

Представлено результати опитування населення України стосовно стану та основних пріоритетів державної соціальної політики, уявлення щодо соціальної справедливості та її дотримання.

Ключові слова: соціальна політика, соціальна справедливість.

➤ *Ціннісні орієнтації та стан громадської думки щодо соціальної справедливості*

Дві третини опитаних вважають, що *"Держава повинна створити умови для того, щоб громадяни самі могли забезпечити собі гідний рівень життя"* (69%).

Дані свідчать, що думки населення віком до 59 років є досить гомогенними, але суттєво відрізняються від думок найстаршої вікової групи (кому більше 60 років), серед яких більш поширені патерналістські орієнтації – що *"Держава повинна забезпечити всім громадянам пристойний рівень життя, хай не дуже високий, але всім"* (45,4%).

Протиріччя громадської думки: *люди проти відмінностей у рівні життя, але здібні і працьовиті можуть бути багатими*, – свідчить про всю складність у розумінні філософії рівності та нерівності, справедливості роз-

¹ У червні 2013 р. Центр "Соціальний моніторинг" спільно з Українським інститутом соціальних досліджень ім. Олександра Яременка за участю відділу моніторингових досліджень соціально-економічних трансформацій ДУ "Інститут економіки та прогнозування НАН України" провели всеукраїнське опитування громадської думки, серед тематичних блоків якого були запитання щодо пріоритетів державної соціальної політики.

Усього опитано 2008 респондентів, які проживають в усіх областях України, включаючи місто Київ та Автономну Республіку Крим, за стохастичною вибіркою, що є репрезентативною для населення України віком від 18 років. Стандартні відхилення при достовірних 95 відсотках і співвідношенні змінних від 0,1 : 0,9 до 0,5 : 0,5 становлять 1,34–2,24 відсотка. Метод отримання інформації: індивідуальне інтерв'ю "віч-на-віч" за місцем проживання респондента.

поділу соціально-економічних ресурсів: людина має отримувати за здібностями – вважають респонденти, проте держава повинна регулювати перерозподіл статків, щоб у суспільстві не було бідних та багатих прошарків населення (див. табл. 2, 3).

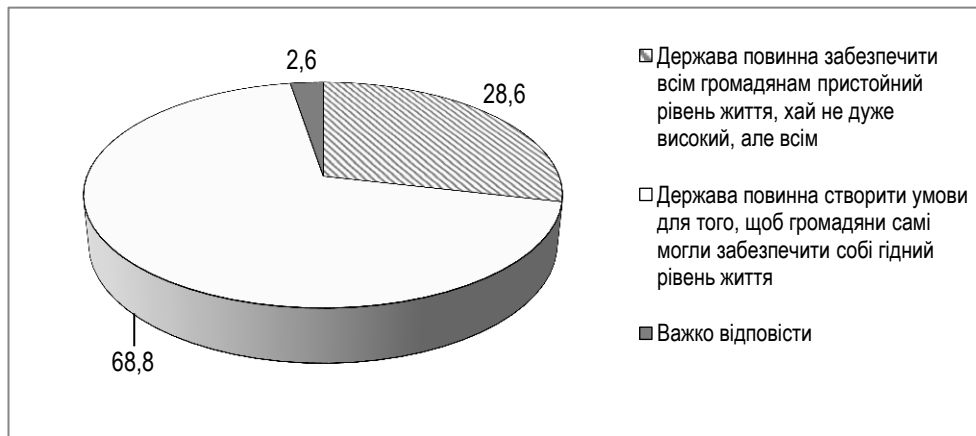

Рис. 1. Уявлення щодо політики держави у забезпеченні гідного рівня життя громадян, %

Таблиця 1

Сприйняття ролі держави в забезпеченні рівня життя громадян серед різних вікових груп, %

	18-29 років	30-39 років	40-49 років	50-59 років	60 років та старші
Держава повинна забезпечити всім громадянам пристойний рівень життя, хай не дуже високий, але всім	23,6	24,1	21,6	26,4	45,4
Держава повинна створити умови для того, щоб громадяни самі могли забезпечити собі гідний рівень життя	76,4	75,9	78,4	73,6	54,6

Таблиця 2

Виберіть твердження, з яким Ви більшою мірою згодні:

Люди повинні бути рівними в соціально-економічному, матеріальному плані. Не повинно бути багатих і бідних	22,5%
Люди повинні бути рівними перед законом, мати рівні права, а матеріальний рівень має залежати від праці і здібностей	74,0%
Важко відповісти	3,5%

МОНІТОРИНГ ГРОМАДСЬКОЇ ДУМКИ

Таблиця 3

Рівень підтримки наведених тверджень

	Погоджуються	Не погоджуються	Вагаються
Велика відмінність у доходах людей є прийнятною, оскільки різні здібності й докладені зусилля мають винагороджуватися належним чином	52,4%	24,8%	22,8%
Для того, щоб суспільство було справедливим, відмінності в рівні життя людей мають бути незначними	56,2%	15,1%	28,7%

Більшість респондентів під поняттям *соціальної справедливості* (див. табл. 4) розуміють такі визначення:

- це законність та захист прав для всіх (93%);
- це рівність прав у всіх сферах життя (освіта, робота, медичне забезпечення тощо) (90%);
- це прозорі, зрозумілі та прості правила отримання державної допомоги тими, хто цього потребує (88%);
- це допомога лише непрацездатним (дітям, літнім людям тощо) (65%).

Таблиця 4

Уявлення населення про соціальну справедливість, %

<i>Законність для всіх, захист прав</i>		
Повністю погоджуюсь	62,5	93,0
Погоджуюсь	30,5	
Наскільки погоджуюсь, настільки і не погоджуюсь	5,0	
Не погоджуюсь	1,3	2,0
Зовсім не погоджуюсь	0,7	
<i>Соціальна справедливість – це рівність прав у всіх сферах життя (освіта, робота, медичне забезпечення тощо)</i>		
Повністю погоджуюсь	52,9	90,0
Погоджуюсь	37,1	
Наскільки погоджуюсь, настільки і не погоджуюсь	6,6	
Не погоджуюсь	2,2	3,4
Зовсім не погоджуюсь	1,2	

Продовження табл. 4

Прозорі, зрозумілі та прості правила отримання соціальної державної допомоги тими, хто цього потребує		
Повністю погоджуюсь	45,2	88,0
Погоджуюсь	42,8	
Наскільки погоджуюсь, настільки і не погоджуюсь	8,8	
Не погоджуюсь	2,7	3,2
Зовсім не погоджуюсь	0,5	
Допомога лише непрацездатним (дітям, літнім людям тощо), а працездатним не заважати		
Повністю погоджуюсь	28,4	64,8
Погоджуюсь	36,4	
Наскільки погоджуюсь, настільки і не погоджуюсь	25,0	
Не погоджуюсь	8,9	10,2
Зовсім не погоджуюсь	1,3	
Доходи українців потрібно зробити більш рівними, тобто держава має регулювати рівень розширення доходів		
Повністю погоджуюсь	20,3	56,0
Погоджуюсь	35,7	
Наскільки погоджуюсь, настільки і не погоджуюсь	23,6	
Не погоджуюсь	16,8	20,4
Зовсім не погоджуюсь	3,6	
Держава має більшою мірою здійснювати перерозподіл статків: забирати у багатих та віддавати бідним		
Повністю погоджуюсь	14,2	40,6
Погоджуюсь	26,4	
Наскільки погоджуюсь, настільки і не погоджуюсь	28,3	
Не погоджуюсь	23,3	31,1
Зовсім не погоджуюсь	7,8	

МОНІТОРИНГ ГРОМАДСЬКОЇ ДУМКИ

В українському суспільстві досить високий рівень нетолерантності в цілому. За результатами опитування, 41% вважають, що "більшість безробітних насправді не намагається знайти роботу". Щодо **самих безробітних**, то з цим твердженням ("більшість безробітних насправді не намагається знайти роботу") погоджуються **23,5%** (тільки 29% не погоджуються).

Таблиця 5

**Рівень згоди з твердженням
"Більшість безробітних насправді не намагаються
знайти роботу", %**

	Серед всіх		Серед безробітних
Повністю погоджуюсь	15,5	41,2	23,5
Погоджуюсь	25,7		
Наскільки погоджуюсь, настільки і не погоджуюсь	24,6		47,5
Не погоджуюсь	25,6	34,2	29,0
Зовсім не погоджуюсь	8,6		

Серед актуальних проблем формування державної соціальної політики – стан правової культури населення, поширення неправових практик та знецінення моральних норм. На думку двох з трьох громадян (68%), багато хто отримує пільги та послуги, на які вони не мають права. І лише 9% не погодилися з такою думкою (див. табл. 6).

Таблиця 6

**Рівень згоди з твердженням
"Багатьом людям вдасться отримувати пільги і послуги,
на які вони не мають законного права", %**

Повністю погоджуюсь	27,9	68,2
Погоджуюсь	40,3	
Наскільки погоджуюсь, настільки і не погоджуюсь	23,0	
Не погоджуюсь	7,3	8,8%
Зовсім не погоджуюсь	1,5	

➤ *Очікування населення щодо соціальної політики держави*

Таблиця 7

Розподіл відповідей на запитання

"Багато соціальних виплат і соціальних послуг фінансуються за рахунок податків. Якщо уряду необхідно було б обирати між двома варіантами, то яке рішення, на Вашу думку, краще було б обрати?", %

<u>Перший варіант:</u> Держава має значно <i>зменшити</i> податки та <i>набагато скоротити</i> витрати на соціальні пільги та послуги *	22,4
Ні те, не інше **	41,4
<u>Другий варіант:</u> Держава має значно <i>збільшити</i> податки і <i>витрачати більше</i> на соціальні пільги та послуги ***	23,1
Важко відповісти	13,1
<i>Середнє значення, балів</i>	5,12

* Сума відповідей респондентів, що обрали від 0 до 3 балів.

** Сума відповідей респондентів, що обрали від 4 до 6 балів.

*** Сума відповідей респондентів, що обрали від 7 до 10 балів.

Таблиця 8

Розподіл відповідей на запитання

"Що має бути пріоритетним у ситуації обмеженості бюджетних коштів в Україні? (підтримка працездатних чи непрацездатних)", %

Підтримка державою непрацездатних і малозабезпечених громадян шляхом збільшення соціальної допомоги, виплат, субсидій тощо	23,9
Підтримка державою працездатних громадян шляхом значного підвищення заробітної плати, створення робочих місць, сприяння розвитку малому і середньому бізнесу	71,1
<i>Важко відповісти</i>	5,0

Конкретні запитання щодо обов'язків держави показали патерналістські налаштування респондентів щодо ролі держави в їхньому житті. Більшість зазначають, що забезпечувати роботою, надавати соціальні пільги, опікати літніх людей, допомагати безробітним та забезпечувати належний догляд за дітьми, батьки яких працюють, інтеграцію інвалідів у суспільне життя – це повністю має бути обов'язком держави (табл. 9).

У табл. 10 подано значущі міжгрупові відмінності серед економічно активного та неактивного населення щодо обов'язків держави: економічно неактивні більше підтримують ідею того, що держава має опікуватися громадянами в різних сферах життя.

МОНІТОРИНГ ГРОМАДСЬКОЇ ДУМКИ

Таблиця 9

Розподіл відповідей на запитання

"Люди мають різні думки стосовно того, які обов'язки повинна чи не повинна брати на себе держава. Використовуючи шкалу від 0 до 10 балів дайте відповідь: яку відповідальність має нести держава за кожне із цих завдань (де "0" означає "це зовсім не має бути обов'язком держави", а "10" – "це повністю має бути обов'язком держави"). Перш за все..."

Думка щодо обов'язків держави (за рейтингом)	Середній бал
...забезпечувати літнім людям прийнятний рівень життя	8,81
...забезпечувати роботою всіх, хто хоче мати роботу	8,49
...забезпечувати інтеграцію інвалідів у суспільне життя	8,39
...надавати соціальні пільги, допомоги, бонуси	8,1
...забезпечувати належний догляд за дітьми, батьки яких працюють	7,91
...забезпечувати прийнятний рівень життя безробітним	7,19

Таблиця 10

Розподіл відповідей щодо запитань про обов'язки держави,

% серед економічно активного та неактивного населення

Варіанти відповіді	Економічно активні		Економічно неактивні			
	Це не має бути обов'язком держави*	Не визначилися	Це має бути обов'язком держави	Це не має бути обов'язком держави	Не визначилися	Це має бути обов'язком держави
Забезпечувати роботою всіх, хто хоче мати роботу	10,5	8,6	80,9**	8,1	3,7	88,2
Забезпечувати прийнятний рівень життя безробітним	21,8	10,9	67,3	15,8	12,6	71,6
Надавати соціальні пільги, допомоги, бонуси	10,5	8,6	80,9	8,6	7,0	84,4**
Забезпечувати літнім людям прийнятний рівень життя	3,5	5,8	90,7	5,1	3,1	91,8
Забезпечувати належний догляд за дітьми, батьки яких працюють	17,9	8,9	73,2	9,4	8,1	82,5**
Забезпечувати інтеграцію інвалідів у суспільне життя	7,8	6,2	86	6,6	6,4	87

*Сума відповідей "Це зовсім (не) має бути обов'язком держави" та "Скоріше (не) має бути".

**p<0,05.

➤ Бачення першочергових заходів державної підтримки найбільш вразливих категорій населення

Проведене дослідження дозволяє ідентифікувати ставлення населення до пріоритетів державної соціальної політики в разі, коли мова йде про вразливі групи населення. Респондентам було запропоновано оцінити низку заходів та визначити ті з них, які вони схильні вважати першочерговими або другорядними в сьогоденних умовах.

Наведені в табл. 11 дані вказують на наявність безумовного пріоритету перших п'яти напрямів розвитку соціальної політики, ефективна реалізація яких матиме найбільше суспільне схвалення та викличе найменше заперечень. У нижній частині таблиці наведені ті заходи, потребу в реалізації яких населення вважає найменш пріоритетним.

Таблиця 11

Розподіл відповідей на запитання

"Якщо говорити про державну підтримку найбільш уразливих категорій населення, скажіть, які заходи, на Вашу думку, мають бути першочерговими, а які зараз не слід упроваджувати – другорядні і не на часі?", %

	Першочергові	Другорядні
Модернізація системи соціальної підтримки в напрямі посилення адресності та соціальної справедливості	56,4	28,0
Максимальне скорочення пільг для тих, хто цього не потребує	55,8	28,1
Комплекс послуг та заходів для виведення сім'ї зі стану нужденності (індивідуальна соціальна програма підтримки та супроводу сім'ї)	51,4	27,7
Підвищення розмірів пенсій і доплат учасникам Великої Вітчизняної війни	52,7	27,5
Комплексні програми допомоги бідним – поєднання матеріальної допомоги із заходами щодо соціальної інтеграції та підвищення конкурентоспроможності на ринку праці (соціальний супровід сімей, які отримують державну соціальну допомогу, суміжні соціальні послуги, організація навчання та громадських робіт)	49,7	32,4
Створення системи центрів денного перебування та догляду для дітей-інвалідів (зادля того, щоб їхні батьки змогли працювати)	45,1	29,8
Забезпечення сучасним реабілітаційним обладнанням установ, у яких проходять реабілітацію діти-інваліди	45,7	27,4

МОНІТОРИНГ ГРОМАДСЬКОЇ ДУМКИ

Продовження табл. 11

	Першочергові	Другорядні
Забезпечення до 2015 року усіх інвалідів високофункціональними технічними та іншими засобами реабілітації, які компенсують втрачені функціональні можливості	41,1	32,1
Розширення виробництва вітчизняних аналогів імпортних комплектуючих технічних та інших засобів реабілітації	35,8	35,3
Забезпечення пільгових категорій громадян доброякісним спеціалізованим житлом відповідно до потреб	35,3	35,7
Удосконалення порядку забезпечення санаторно-курортними путівками громадян, постраждалих унаслідок Чорнобильської катастрофи	29,6	41,5
Будівництво житла та інфраструктури для депортованих осіб	13,9	54,2

Зауважимо, що респонденти, обираючи пріоритети допомоги уразливим групам населення, визначаються, керуючись не тільки уявленнями про соціальну справедливість, роль держави в її встановленні, але й зважаючи на соціальну близькість тих чи інших уразливих груп до них самих, наявність у найближчому оточенні їх представників. **До першочергових заходів соціальної політики** молодь та група малозабезпечених відносить **"модернізацію системи соціальної підтримки в напрямі посилення адресності та соціальної справедливості"**, пенсіонери – **"підвищення розмірів пенсій і доплат учасникам Великої Вітчизняної війни"**, недієздатні – **"максимальне скорочення пільг для тих, хто цього не потребує"**.

➤ *Громадська думка щодо найбільш пріоритетних напрямів державної соціальної політики*

Оцінка ефективності реалізації соціальної політики, соціальних ініціатив, що зараз реалізуються державою і Міністерством соціальної політики, залежить від рівня поінформованості населення. Як можна побачити з даних (див. табл. 12), є ініціативи, про які знає майже все населення, але є і такі, рівень поінформованості щодо яких дуже низький.

Найбільш поінформоване населення щодо виплат компенсацій за вкладом Ощадбанку СРСР, підвищення рівня заробітної плати працівників бюджетної сфери, запровадження податку на багатство та предмети розкоші, дешевих кредитів на житло (під 2–3%), удосконалення механізму індексації та перерахунку пенсій.

Таблиця 12

Рівень поінформованості населення щодо основних соціальних ініціатив та їх співрийняття, %

- А. Скажіть, про які соціальні ініціативи, з тих що зараз реалізуються державою і Міністерством соціальної політики зокрема, Ви знаєте?*
В. Назвіть ті з соціальних ініціатив, результати впровадження яких позначилися на Вашому житті?
Вилучив яких Ви/Ваша родина вже відчула?
С. Вкажіть, будь ласка, реалізація яких з перерахованих на картці заходів держави могла би сприяти покращенню Вашого матеріального становища, підвищити рівень соціального захисту Ваш або Вашої родини?

	A	B	C
Виплати 1 тис. гривень компенсації радянським вкладникам Ощадбанку	86,6	31,5	16,7
Підвищення рівня заробітної плати працівників бюджетної сфери	67,4	13,7	25,5
Зaproвадження податку на багатство та предмети розкоші	56,1	1,2	5,5
Дешеві кредити на житло (під 2–3%), а решту банкам платитиме держава	44,3	2,6	16,7
Удосконалення механізму індексації та перерахунку пенсій	42,6	11,4	23,1
Збільшення розмірів щорічної разової грошової допомоги до 9 Травня ветеранам війни, вдовам та жертвам національних переслідувань	28,4	1,9	4,5
Підвищення розміру допомоги на дітей малозабезпечених сімей	28,0	2,7	5,3
Молоді працівники, які погоджуються працювати в селах і селищах за потрібними державі спеціальностями, отримуватимуть стартові виплати та житло на строк роботи	27,0	1,7	6,7
Безоплатні консультативні послуги всім бажаним відкрити власну справу	24,6	3,5	9,6
Одноразова виплата допомоги по безробіттю для організації підприємницької діяльності	23,7	1,9	6,6
Охоплення дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, сімейними формами виховання	22,9	1,0	1,8
Поліпшення забезпечення санаторно-курортними путівками громадян, постраждалих внаслідок Чорнобильської катастрофи	17,0	1,0	2,9
Забезпечення усіх осіб з обмеженими фізичними можливостями колісними кріслами та протезно-ортопедичними виробами	12,9	0,9	1,8
Створення гарантійної установи для погашення заборгованості із заробітної плати працівникам збанкрутілих підприємств	11,7	1,1	4,9
Надання підприємствам громадських організацій інвалідів пріоритетів при розміщенні державного замовлення	9,0	0,4	1,5

МОНІТОРИНГ ГРОМАДСЬКОЇ ДУМКИ

Серед наведених ініціатив є і такі, поінформованість про які викликає бажання населення скористатися ними. Так, про дешеві кредити на житло знає 44,3%, але так чи інакше скористалися ними лише 2,6%, тоді як очікують позитивних змін від включення в цю програму 16,7% опитаних.

Обізнаність з окремих ініціатив суттєво визначається ступенем їх актуалізації для загалу та окремих (цільових) груп населення. Відповідно і вплив впровадження різних ініціатив визначається залежно від наявності серед членів родини тих цільових груп, на які розрахована ініціатива.

Наприклад, серед вкладників Ощадбанку СРСР 97% обізнані щодо компенсаційних виплат, 72,6% вже відчули результати впровадження. Серед працівників бюджетної сфери 81,5% знають про ініціативу підвищення рівня заробітної плати у цій сфері; 27,5% вже відчули, а 40% очікують позитивний вплив на матеріальне становище родини. Серед пенсіонерів 64% знають про удосконалення механізму індексації та перерахування пенсій, 21% вже відчули позитивний вплив цієї ініціативи та майже половина (49%) сподіваються, що реалізація такого заходу підвищить їхній соціальний захист та покращить матеріальне становище. Більш детально та по інших групах дані наведені у табл. 13.

Таблиця 13

Рівень поінформованості щодо основних соціальних ініціатив та їх сприйняття серед окремих груп населення, %

Соціальні ініціативи	Категорії	Знають про ініціативу	Позначилися на житті респондента	Можуть покращити матеріальне становище в майбутньому
Виплати 1 тис. грн для компенсації вкладникам Ощадбанку СРСР	вкладники	96,9	72,6	20,8
Підвищення рівня заробітної плати працівників бюджетної сфери	працівники бюджетної сфери	81,5	27,5	39,6
Удосконалення механізму індексації та перерахування пенсій	пенсіонери	64,0	20,8	48,9
Запровадження податку на багатство та предмети розкоші	економічно активні	54,8	3,1	7,8
	з доходом вище середнього	60,0	0,0	10,2
Дешеві кредити на житло – 2–3%, а компенсуватиме банкам держава	економічно активні	51,9	4,7	19,8
Безоплатні консультативні послуги всім бажаючим відкрити власну справу	економічно активні	39,8	7,4	17,8
Забезпечення осіб з обмеженими фізичними можливостями колісними кріслами та протезно-ортопедичними виробами	недієздатні	35,3	5,6	22,2

Продовження табл. 13

Соціальні ініціативи	Категорії	Знають про ініціативу	Позначилися на житті респондента	Можуть покращити матеріальне становище в майбутньому
Забезпечення осіб з обмеженими фізичними можливостями колісними кріслами та протезно-ортопедичними виробами	недієздатні	35,3	5,6	22,2
Збільшення розмірів щорічної разової грошової допомоги до 9 Травня ветеранам війни, вдовам та жертвам нацистських переслідувань	економічно активні	34,4	3,5	4,2
Молоді працівники, які погоджуються працювати в селах і селищах за потрібними державі спеціальностями, отримуватимуть стартові виплати та житло на строк роботи	молодь	31,7	3,1	9,5
Підвищення розміру допомоги на дітей в малозабезпечених сім'ях	малозабезпечені	31,0	4,1	8,3
Надання підприємствам громадських організацій інвалідів пріоритетів при розміщенні державного замовлення	недієздатні	29,4	5,9	23,5
Одноразова виплата допомоги безробітним для організації ними підприємницької діяльності	безробітні	26,1	2,1	10,6
Поліпшення забезпечення санаторно-курортними путівками громадян, постраждалих внаслідок Чорнобильської катастрофи	економічно активні	25,9	2,7	6,2
Створення державної установи, яка б гарантувала погашення заборгованості із заробітної плати працівникам підприємств-банкротів	економічно активні	17,4	2,3	7,3

➤ *Бар'єри ефективної системи соціального забезпечення*

Переважає більшість громадян України вбачає основні перешкоди для реалізації дійсно ефективної соціальної політики в некомпетентності та корумпованості державних посадовців, несправедливому розподілі соціальних благ, що поширюються на тлі тіньової економіки (див. табл. 14).

Таке бачення вад державної соціальної політики, коли основна провина покладається на неефективну владу, притаманне всім без винятку соціальним прошаркам суспільства і не залежить ані від віку, ані від соціального та матеріального становища опитаних. На поширеність такої точки зору не впливають навіть політичні симпатії опитаних: вказані три основні вади посідають

МОНІТОРИНГ ГРОМАДСЬКОЇ ДУМКИ

перші місця як в антирейтингу тих, хто підтримує опозиційні політичні сили, так і тих, хто голосував за партії, що створили парламентську більшість.

Таблиця 14

Розподіл відповідей на запитання "Скажіть, що, на Вашу думку, заважає побудувати ефективну і справедливу систему соціального забезпечення в Україні в першу чергу та у другу чергу?", %

	<i>Основна</i>	<i>Інші</i>	<i>Разом</i>
Недосконала державна політика	32,4	24,8	57,2
Корупція в органах державної влади	24,7	31,7	56,4
Несправедливий розподіл соціальних благ (більші виплати отримують ті, хто на це не заслуговує)	11,6	28,7	40,3
Наявність в Україні тіньової економіки, ухилення від сплати податків	6,9	27,2	34,1
Відсутність механізмів громадянського контролю за дотриманням нормативно-законодавчих норм у сфері соціального забезпечення	7,5	24,4	31,9
Поганий стан економіки, відсутність коштів у країні	10,0	20,4	30,4
Несправедлива система сплати податків	5,2	15,1	20,3
У суспільстві вважається припустимим користуватися державною допомогою, пільгами та послугами для тих, хто не має на це прав, але знає як та може це отримати	1,7	13,6	15,3

Аналіз результатів соціологічного опитування дозволяє зробити низку висновків про стан громадської думки щодо державної соціальної політики:

- населення України в переважній більшості схильне покладати на державу повну відповідальність за всі без винятку напрями соціальної політики. Характер отриманих даних указує на те, що соціальна політика загалом та її конкретна реалізація зокрема вбачається як прямиий обов'язок центральних органів влади. Звісно, зависокі запити до держави, бачення в ній виконавця всіх без винятку соціальних зобов'язань вказує і на високий рівень патерналістських очікувань;

- слід наголосити на однорідності громадської думки (схожа для різних соціальних груп), яка дає чітке уявлення щодо пріоритетності тих чи інших заходів: на сьогодні більший пріоритет мають п'ять напрямів:

по-перше, забезпечення пенсіонерам, літнім людям прийнятних умов життя;

по-друге, допомога інвалідам;

по-третє, забезпечення інтеграції інвалідів у суспільне життя;

по-четверте, створення сприятливих умов працевлаштування;

по-п'яте, надання доброякісних соціальних послуг.

На сьогодні всі ці напрями населення вважає однаково актуальними:

- результати дослідження дозволяють стверджувати, що населення вважає наявні соціальні послуги та пільги недостатніми:

- 54% вважає, що пільг не вистачає для тих, хто їх потребує;
- надання соціальних послуг та пільг не сприймається як обтяжливе для держави, її бюджету;
- переважна більшість не вважає, що існуюча система соціальних пільг стимулює утриманство, навпаки очікує від держави ще більшої підтримки вразливих груп;

- найбільше роздратування у населення викликає загроза поширення утриманських настроїв серед певних уразливих категорій населення: проблема вбачається не в тому, що, користуючись соціальними послугами, люди втрачають соціальну та економічну самостійність, стають малоактивними чи перекладають відповідальність на державу, а в тому, що існують люди, котрі користуюся такими пільгами/послугами незаконно;

- звідси впливає першочергова увага до заходів з модернізації системи соціальної підтримки в напрямі посилення адресності й соціальної справедливості та максимального скорочення пільг для тих, хто цього не потребує. Зазначимо, що така модернізація має відбуватися прозоро та за участю громадськості, яка за низького рівня довіри до діяльності влади схильна з підозрою ставитися до очікуваних наслідків реформування.

О.М. Балакирева, канд. соціол. наук, Д.А. Дмитрук, канд. соціол. наук

ОСНОВНЫЕ ПРИОРИТЕТЫ СОЦИАЛЬНОЙ ПОЛИТИКИ ГЛАЗАМИ НАСЕЛЕНИЯ УКРАИНЫ

Представлены результаты опроса населения Украины относительно состояния и основных приоритетов государственной социальной политики, представлений о социальной справедливости и ее осуществлении.

Ключевые слова: социальная политика, социальная справедливость.

O. M. Balakireva, Candidate of Sociological Sciences, D. A. Dmytruk, Candidate of Sociological Sciences

MAJOR SOCIAL POLICY PRIORITIES IN THE EYES UKRAINIAN POPULATION

Presented the results of the Ukrainian population survey concerning the state and the main priorities of government social policy, the idea of social justice and its compliance.

Keywords: social policy, social justice.